

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20018

2500 EA Den Haag

**Directoraat-Generaal
Volkshuisvesting en
Bouwen**
Directie Bouwen en Energie

Turfmarkt 147
Den Haag
www.rijksoverheid.nl
www.linkedin.com/company/
ministerie-van-bzk

Kenmerk
2022-0000617235

Bijlage(n)
2

Datum 23 november 2022
Betreft Aanbieding Nationale aanpak Klimaatadaptatie gebouwde
omgeving fase 1

Hierbij bieden wij, de minister voor VRO, de minister van IenW en de minister voor Nens, uw Kamer de *'Nationale aanpak Klimaatadaptatie gebouwde omgeving fase 1'* aan. Deze nationale aanpak is een uitwerking van de Nationale Klimaatadaptatiestrategie (NAS) voor de onderdelen gebouwde omgeving en ruimtelijke ordening. Klimaatadaptatie is een opgave waarbij inspanning van vele betrokken partijen nodig is. Veel partijen werken al hard aan klimaatadaptatie, maar er is een versnelling nodig.

De impact van klimaatverandering op mensen in de gebouwde omgeving neemt toe

Klimaatverandering heeft impact op de levens van mensen die wonen, werken en recreëren in de gebouwde omgeving. Zoals gevolgen voor de gezondheid (inclusief de kans op overlijden), schade aan gebouwen en voorzieningen en schade aan het stedelijk groen dat juist nodig is voor een klimaatbestendige gebouwde omgeving. Met steeds meer recente voorbeelden van extreme droogte, hitte en wateroverlast wordt de urgentie om onze omgeving aan te passen aan het veranderende klimaat steeds groter. Klimaatverandering is niet alleen iets van de toekomst, maar speelt nu al.

De impact op de gebouwde omgeving neemt naar verwachting verder toe. Het [KNMI klimaatsignaal '21](#) (op basis van het [IPCC rapport van augustus 2021](#)) toont aan dat de klimaatscenario's voor Nederland een grotere zeespiegelstijging laten zien dan voorheen, dat de zwaarste zomerbuien extremer worden en dat er een grotere kans is op langdurige droogte en hitte. In [het IPCC-rapport van februari 2022](#) over de effecten van klimaatverandering en de mogelijkheden voor aanpassing (adaptatie) wordt opnieuw bevestigd dat we niet alleen moeten inzetten op het beperken van klimaatverandering (mitigatie), maar dat we ons ook zullen moeten wapenen tegen klimaateffecten.

Klimaatverandering zet de leefbaarheid in steden en dorpen onder druk. Maar de klimaatadaptieve aanpak biedt ook kansen. Door onze gebouwde omgeving aan te passen en klimaatbestendig te maken werken we toe naar een veiligere, prettigere, groenere en gezondere leefomgeving.

Nationale aanpak in twee fasen

Deze nationale aanpak beschrijft de ambitie van het Rijk, geeft een overzicht van de activiteiten van het Rijk voor de periode 2022 t/m 2024 en hoe het Rijk hierop wil samenwerken met de medeoverheden en andere stakeholders. Tevens zal in deze fase 1 nader verkend worden wat extra nodig is om de aanpak in de volgende fase (2025-2030) te intensiveren. De aanpak gaat zowel in op klimaatadaptatie bij nieuwe ontwikkelingen (waaronder woningbouw) als klimaatadaptatie in bestaand bebouwd gebied. Het is een verdere uitwerking van onder meer de kabinetsreactie op de briefadviezen van de Deltacommissaris over klimaatadaptatie en woningbouw¹.

Minder vrijblijvende aanpak

De focus in de aanpak heeft tot nu toe vooral op agendering en bewustwording gelegen. Met deze nationale aanpak werken we toe naar een minder vrijblijvende aanpak en versnelling van klimaatbestendig en groen (her)inrichten en (ver)bouwen van de gebouwde omgeving. Met als doel dat Nederland beter bestand is tegen het extreem weer dat zich nu al voordoet en dat Nederland in 2050 (en daarna) klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. We doen nu grote investeringen voor een lange tijd in onder meer de ruimtelijke ordening, bouwopgave en energietransitie die ook bestand moeten zijn tegen het toekomstige klimaat.

Daarbij willen we op korte termijn verkeerde keuzes voorkomen die onze kwetsbaarheid voor klimaatverandering in de toekomst vergroten op het niveau van locatiekeuze, ruimtelijke inrichting en het gebouw. De aanpak geeft daarmee invulling aan de motie Theunissen en van Esch², waarin is verzocht maladaptatie in de gebouwde omgeving en de ruimtelijke inrichting te voorkomen.

In de nationale aanpak worden de lopende trajecten rond de landelijke maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving en het beleidstraject Water en bodem sturend toegelicht. Hiermee geven we invulling aan de motie Grinwis³ die het kabinet heeft verzocht om samen met de Deltacommissaris en de Unie van Waterschappen de bouwvoorschriften tegen het licht te houden om deze klimaatbestendig en waterrobuust te maken.

Samenhang met andere trajecten

We staan voor een samenhangende aanpak van klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving en de opgaven rond biodiversiteit, gezondheid en cultureel erfgoed. Inzet op vergroening is hierbij een kans om deze opgaven te verbinden. Daarbij moet in de uitvoering wel aandacht zijn voor potentiële gezondheidsrisico's van meer groen (allergieën en ziektes). Zowel bij het ontwikkelen van kaders als bij de uitwerking van instrumenten leggen we waar mogelijk verbindingen⁴. Tevens wordt ingezet op logische verbindingen tussen klimaatmitigatie en -adaptatie, in het bijzonder waar het gaat om het tegengaan van hittestress.

---

¹ [Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 32 813, nr. 1079](#)

² [Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 32 813, nr. 1019](#)

³ [Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, 32 847, nr. 781](#)

⁴ [Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, 33 576, nr. 250](#)

Deze nationale aanpak geeft specifiek voor klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving het overkoepelende verhaal, geeft houvast over de koers en legt de verbindingen tussen de verschillende lopende programma's en beleidstrajecten. Klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving is verder onder meer opgenomen in de Ruimtelijke ordeningsbrief en de programma's Mooi Nederland en NOVEX, het beleidstraject Water en Bodem Sturend, de programma's Woningbouw en Versnelling Verduurzaming Gebouwde omgeving (PVVGO) en het beleidstraject Groen in en om de Stad, de agenda Natuurinclusief en het programma Gezonde Groene Leefomgeving.

Kenmerk
2022-0000617235

De nationale aanpak fase 1 (2022-2024)

Onder meer in het kader van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) werken overheden, woningcorporaties, marktpartijen, kennisinstellingen, adviesbureaus, ondernemers en burgers al aan het klimaatbestendig en waterrobuust maken van Nederland. Zo zien we steeds meer voorbeelden van groene pleinen en gevels, wordt in bestaand gebied bestrating vervangen door groen en wordt er bij nieuwbouw rekening gehouden met wateropvang door middel van bijvoorbeeld wadi's.

De nationale aanpak fase 1 is een eerste stap in de versnelling om Nederland beter bestand te maken tegen extreem weer dat zich nu al voordoet en gezamenlijk toe te werken naar een klimaatbestendige gebouwde omgeving in de periode tot 2050 en daarna. Hiervoor zijn in de eerste fase tussendoelen geformuleerd die dienen als een gezamenlijke ambitie van het Rijk en de medeoverheden (zie bijgevoegd doelenschema in hoofdstuk 3 van de Nationale aanpak klimaatadaptatie gebouwde omgeving). Dit geeft landelijk duidelijkheid over een gezamenlijke stip aan de horizon en is daarmee een eerste stap richting groene klimaatbestendige steden en dorpen.

De Rijksinzet voor deze eerste fase tot en met 2024 is onderverdeeld in vier actielijnen:

- 1) Werken aan een minder vrijblijvende aanpak;
- 2) Klimaatadaptatie standaard meenemen bij andere opgaven;
- 3) De regionale en lokale uitvoeringspraktijk blijven ondersteunen.
- 4) Voorbereiden van fase 2 met de medeoverheden.

Vooruitblik op fase 2 (2025-2030)

Voor fase 2 (2025-2030) is het voornemen om de slag te maken naar een brede uitvoering van klimaatbestendige maatregelen. Hiervoor verkennen we de komende jaren met de medeoverheden of we tot gedeelde doelen voor fase 2 kunnen komen, deze een meer verplichtend karakter kunnen geven en kunnen toewerken naar een (meer) verplichtend kader voor een structurele nationale aanpak. We onderzoeken hoe de noodzakelijke randvoorwaarden voor een structurele nationale aanpak verder op orde kunnen worden gebracht. Dit houdt onder andere in dat we het komende jaar scherp moeten krijgen wat de financiële consequenties zijn bij het verplichten van de doelen en de verdeling van de kosten en baten tussen publieke en private partijen. We onderzoeken in dat verband of er financiële oplossingen zijn door baathouders bij te laten dragen, door werk met werk te maken en nature-based-solutions toe te passen. De exacte

invulling en financiering van de doelen in fase 2 vergt te zijner tijd nadere (politieke) besluitvorming. Verder kijken we of er extra taken neerslaan bij de medeoverheden en zo ja hoe deze taken bekostigd kunnen worden.

Kenmerk
2022-0000617235

Betrokkenheid medeoverheden en andere stakeholders

Deze aanpak is in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg, de Unie van Waterschappen, de staf Deltacommissaris, Platform Samen Klimaatbestendig en enkele regio's tot stand gekomen. De nationale aanpak moet nog bestuurlijk besproken worden met de koepels van gemeenten, provincies en waterschappen. De inzet van het Rijk is om in ieder geval in de uitwerking zoveel mogelijk samen op te trekken en zo voor fase 2 een interbestuurlijk programma voor te bereiden. Met de koepels zal hiertoe een samenwerkingsagenda worden afgesproken (zie actielijn 4).

Verder heeft het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL) op verzoek van BZK, IenW en LNV op 29 maart 2022 een consultatie van de nationale aanpak uitgevoerd (toen nog onder de naam Actieprogramma klimaatadaptatie gebouwde omgeving). Aan de consultatiebijeenkomst namen maatschappelijke organisaties deel die actief zijn op het gebied van bouwen, klimaatadaptatie, normalisatie, natuur en milieu, ontwerp en wonen. Het OFL heeft het rapport van deze consultatie 22 april 2022 aan de minister voor VRO aangeboden (zie bijlage).

De deelnemers aan de consultatie waren positief over de nationale aanpak in wording. Het werd gewaardeerd dat het Rijk de regierol pakt en dat er een helder verhaal ligt met duidelijke ambitie. De belangrijkste opmerkingen en aandachtspunten die zijn meegegeven voor de verdere uitwerking hebben betrekking op:

- minder vrijblijvendheid in de aanpak van klimaatadaptatie,
- meer aandacht voor integraliteit in de aanpak (ook met de andere transities),
- tegelijkertijd voldoende focus houden,
- een aanpak die de praktijk ondersteunt, voortbouwt op al aanwezige kennis, gebruik maakt van standaarden en aansluit bij Europa,
- de beschikbaarheid van financiële middelen en de uitvoeringscapaciteit om de aanpak uit te voeren,
- de betrokkenheid van burgers in de aanpak.

Bij de verdere uitwerking van deze aanpak zijn deze opmerkingen en aandachtspunten zoveel mogelijk verwerkt in de doelen en actielijnen.

Tot slot

In de fysieke leefomgeving staan we momenteel voor meerdere grote opgaven. De investeringen die we (gaan) doen in woningbouw, integrale gebiedsontwikkeling, de energietransitie, biodiversiteitsherstel, cultureel erfgoed, gezondheid in de fysieke leefomgeving zijn tevens kansen om onze kwetsbaarheid voor klimaatverandering te verminderen.

Met deze Nationale aanpak fase 1 zetten we de eerste stap richting versnelling van de aanpak rond klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving. Met als doel dat mensen nu en in de toekomst veilig, prettig en gezond kunnen wonen en leven. Dit kan het Rijk niet zonder alle betrokken partijen die al vele jaren aan de slag

zijn. Wij houden uw Kamer middels een jaarlijkse brief op de hoogte van de voortgang.

Kenmerk
2022-0000617235

De minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,

Hugo de Jonge

De minister van Infrastructuur en Waterstaat

Mark Harbers

De minister voor Natuur en Stikstof

Christianne van der Wal-Zeggelink